

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner

w sprawie ze skargi K. J. i A. D.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku

Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 grudnia 2016 r., sygn. akt X Ga (...)

w sprawie z powództwa K. J. i A. D.

przeciwko (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 lipca 2019 r.,

**odrzuca skargę i zasądza od skarżących łącznie na rzecz
strony pozwanej kwotę 600,- zł (sześćset) złotych z tytułu
postępowania wywołanego skargą.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację powodów K. J. i A. D. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 maja 2016 r., którym oddalone zostało powództwo o zapłatę przeciwko (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W.

W skardze wniesionej dnia 28 grudnia 2018 r. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W. powodowie będący współnikami spółki cywilnej zarzucili Sądowi naruszenie powołanym wyrokiem przepisów prawa materialnego, tj. art. 363 § 1 i 2 w związku z art. 361 § 1 i 2 i art. 822 § 1 k.c. oraz art. 13 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (...), polegające na uznaniu, że wysokość odszkodowania należnego od ubezpieczyciela

odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, obejmujące koszt naprawy uszkodzeń takiego pojazdu może być ustalone w wysokości obejmującej jedynie poniesione przez poszkodowanego wydatki na naprawę pojazdu wykonanej przy użyciu części używanych a nie jako odszkodowania, którego wysokość powinna odpowiadać kosztom wyrównania uszczerbku, jaki pojawił się w majątku poszkodowanego, po powstaniu wypadku komunikacyjnego. Naruszenie przepisów postępowania dotyczy art. 380 w związku z art. 391 § 1 oraz art. 278 § 1 k.p.c. Skarżący wniesli o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego orzeczenia w całości oraz zasądzenia od strony pozwanej na ich rzecz kosztów postępowania.

W odpowiedzi na skargę strona pozwana wniosła o odrzucenie skargi jako niespełniającej wymagań określonych w art. 424⁵ § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c. można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Wśród wymagań formalnych, które wobec skarżącego formułuje art. 424⁵ § 1 k.p.c., poza wskazaniem przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny (pkt 3), znajduje się obowiązek wykazania (pkt 5), że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

Stosując się do podanego obowiązku skarżący dowodzą, że wartość przedmiotu sporu jest poniżej minimum, od której w sprawach o prawa majątkowe przysługuje skarga kasacyjna, jak również brak podstaw do wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz brak możliwości wzruszenia zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych, właściwych dla odmiennych trybów lub rodzajów postępowania, gdyż wyrok ten zapadł w procesie w zwykłym postępowaniu.

Wnosząc skargę z datą 17 grudnia 2018 r. skarżący wiedzieli o wprowadzeniu do polskiego porządku prawnego, ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (u.SN) skargi nadzwyczajnej i tego konsekwencjach, co znalazło wyraz w uzasadnieniu rozpoznawanej skargi. Starając się wykazać, że

spełnione zostały przesłanki określone przez art. 424¹ § 1 k.p.c. podali, przedstawiając odpowiednie pisma, że ze względu na wydanie zaskarżanego wyroku przed 3 kwietnia 2018 r. zwrócili się do Prokuratora Generalnego (elektronicznie dnia 21 listopada 2018 r.) i do Rzecznika Praw Obywatelskich (wnioskiem z dnia 21 listopada 2018 r.) jako podmiotów wyłącznie uprawnionych do wniesienia w ich wypadku skargi nadzwyczajnej, z zapytaniem w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej, o czas oczekiwania na rozpatrzenie podania o wniesienie skargi nadzwyczajnej od prawomocnego wyroku sądu gospodarczego. Z Biura Prezydialnego Prokuratury Krajowej otrzymali informację z dnia 3 grudnia 2018 r., w której poza ogólnymi kryteriami kolejności rozpoznawania podań nic więcej nie wynika. Z Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich otrzymali obszerniejszą odpowiedź z dnia 29 listopada 2018 r., która jednak żadnych terminów, o które chodzi skarżącym, nie zawiera. Zainteresowani wywiedli z tego wniosek, zawarty w uzasadnieniu skargi, że niezależnie od tego, jakie podjęliby działania i niezależnie od subsydiarnego charakteru skargi nadzwyczajnej środek ten nie mógłby prowadzić do wzruszenia orzeczenia w ich sprawie. Uznali zatem za wystarczające wykazanie braku możliwości wzruszenia zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych oraz, że na żadnym etapie postępowania nie było i nie jest to możliwe, tak więc skarga określona w art. 424¹ § 1 k.p.c. jest dopuszczalna, a obowiązek zawarty w art. 424⁵ § 1 pkt 5 został spełniony.

Przekonania skarżących nie można jednak podzielić. Wprowadzając przepisy o skardze nadzwyczajnej ustawodawca znał obowiązujący system prawny, również w zakresie dotyczącym nadzwyczajnych środków zaskarżenia prawomocnych orzeczeń sądowych. Wiadome zatem było, jakimi warunkami prawnymi (przesłankami) należy dysponować, aby z każdego z tych środków móc skorzystać. Eliminując w skardze, z odpowiednim uzasadnieniem wszystkie z nich poza skargą z art. 424¹ § 1 k.p.c. skarżący sami przyznali, że przepisy postępowania cywilnego zawierają określone wymagania formalne i materialne, które należy respektować. Winno się to zatem również odnosić do skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego (dział VIII w tytule VI księgi pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego). Rzeczą

ustawodawcy jest prawidłowo tworzyć powszechnie obowiązujące przepisy prawa, rzeczą sądów jest je wykonywać, a na etapie krótkich prac nad projektem nowej ustawy o Sądzie Najwyższym, Sąd ten w opinii zwracał uwagę na wątpliwości i niebezpieczeństwa, jakie niosą m. in. nowe rozwiązania strukturalne, w tym w postaci skargi nadzwyczajnej.

Dotychczasowa skarga określona w art. 421¹ i nast. k.c. ma charakter subsydiarnego, nadzwyczajnego środka prawnego, który sam nie służy uchyleniu lub zmianie zaskarżanego orzeczenia, lecz rozpoczyna pierwszy etap postępowania o uzyskanie odszkodowania od Skarbu Państwa na podstawie przepisów stanowiących o tym, także w razie wydania prawomocnego orzeczenia, które okazało się niezgodne z prawem (art. 417¹ § 2 k.c.). Cel uzyskania orzeczenia o niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego jest więc daleko idący, zatem postępowanie o uzyskanie takiego orzeczenia powinno być możliwe w ostatniej kolejności. Nie wiąże się bowiem z wydatkowaniem środków finansowych osoby odpowiedzialnej za wyrządzenie szkody poszkodowanemu, tak jak ma miejsce w wyniku rozpoznania sporu między stronami stosunku cywilnoprawnego, tylko przenosi odpowiedzialność za szkodę na Skarb Państwa.

W sprawie leżącej u podstaw wniesionej skargi także występuje tego typu sytuacja. Skarżący uważają się za pokrzywdzonych w sporze z ubezpieczycielem, w wyniku którego sąd - ich zdaniem niezgodnie z prawem - przyznał im niższe odszkodowanie niż oczekiwali, co zostało potwierdzone przez sąd drugiej instancji, dochodzona dodatkowo kwota jest zbyt mała (niewiele ponad 2,5 tys. złotych), żeby wnosić skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o jej przyjęcie, więc uważają za właściwe, aby to ich pokrzywdzenie wyrównał Skarb Państwa. Do tego jednak potrzeba najpierw uzyskać orzeczenie na podstawie art. 424¹ § 1 k.p.c.

Skarżący zabiegają o uzyskanie tego orzeczenia w niniejszej sprawie i nie zadowolą ich rozpoznanie podania o wniesienie skargi nadzwyczajnej w odległym czasie w przyszłości, jak wynika z przedłożonych pism Prokuratury Krajowej i Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, gdyż znają termin do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego, który pozostał niezmienny jako dwa lata od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia. Nie jest to skorelowane z terminem na wniesienie skargi nadzwyczajnej,

a ta winna wyprzedzać skargę z art. 424¹ § 1 k.p.c. jako postępowaniem nadzwyczajnym stanowiącym „ostatnią szansę”.

Wprowadzenie do postępowania przed Sądem Najwyższym skargi nadzwyczajnej jako nowego nadzwyczajnego środka zaskarżenia ma szeroką podstawę (art. 89 § 1 u.SN), obejmującą zwłaszcza naruszenie zasad, wolności i praw określonych Konstytucją RP oraz rażące naruszenie prawa przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Termin do wniesienia tej skargi wynosi pięć lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 u.SN), z tym że (art. 115 § 1 u.SN) w okresie trzech lat od dnia obowiązywania ustawy o Sądzie Najwyższym mogą być zaskarżone prawomocne orzeczenia sądowe wydane przed wejściem w życie tej ustawy, ale po dniu 17 października 1997 r., tj. daty wejścia w życie Konstytucji RP.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało zaakcentowane (zob. zwłaszcza postanowienie z dnia 20 grudnia 2018 r. III CNP 19/18 (OSNC-ZD 2019, nr B, poz. 31), że do porządku prawnego został wprowadzony kolejny instrument prawny pozwalający na uchylenie lub zmianę prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego postępowanie w sprawie (art. 89 § 1 w związku z art. 91 § 1 u.SN), obejmując także we wskazanych granicach czasowych orzeczenia, które uprawomocniły się przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, tj. przed 3 kwietnia 2018 r.

W orzeczeniach Sądu Najwyższego wydanych na tle omawianych przepisów oraz w poświęconym temu piśmiennictwie podkreśla się (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r. III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121; z dnia 12 października 2018 r. IV CNP 38/18 i z dnia 6 listopada 2018 r. II CNP 17/18, nie publ.), że nowy środek otwierający możliwość podważenia prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed 3 kwietnia 2018 r. musi wywrzeć wpływ na dopuszczalność żądania stwierdzenia niezgodności tych orzeczeń z prawem. Słusznie się wskazuje, że warunkiem dopuszczalności skargi określonej w art. 424¹ § 1 k.p.c. jest niedostępność środków prawnych pozwalających doprowadzić do uchylenia lub zmiany orzeczenia, które się zaskarża. Podnosi się również dojście do podobnego wniosku w odniesieniu do orzeczeń wydanych po wejściu w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, skoro nowy stan

prawny stwarza nieprzewidzianą dotąd możliwość podważenia prawomocnego orzeczenia poza skargą kasacyjną i wznowieniem postępowania. Postępowanie ze skargi nadzwyczajnej może wyeliminować w ogóle potrzebę występowania z dotychczasowymi nadzwyczajnymi postępowaniami, a subsydiarny charakter skargi z art. 424¹ § 1 k.p.c. znajduje potwierdzenie w przepisach ustawy o Sądzie Najwyższym (art. 89 § 4 i art. 115 § 2). Wynika z nich, że Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi nadzwyczajnej, mimo stwierdzonych nieprawidłowości może zaniechać uchylania lub zmiany prawomocnego orzeczenia, lecz poprzestać na wydaniu orzeczenia stwierdzającego niezgodność zaskarżonego orzeczenia z prawem. Tego rodzaju orzeczenie wystarczy do wniesienia o odszkodowanie od Skarbu Państwa, mimo że kwestionowane orzeczenie pozostaje w obrocie, czyli skarga nadzwyczajna przed Sądem Najwyższym, jak wyjaśnia się słusznie w uzasadnieniu postanowienia w sprawie III CNP 19/18 staje się jednym z postępowań, o których stanowi art. 417¹ § 2 zdanie pierwsze k.c. Świadczy o tym również znacznie szersza podstawa do wniesienia tej skargi niż ma to miejsce w przypadku skargi z art. 424¹ k.p.c., a to oznacza pozostawienie tej skargi jako najpóźniej wnoszonego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, po wyczerpaniu wszelkich innych możliwości prawno-procesowych.

W utrwalającym się orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje przekonanie, że w stanie prawnym ukształtowanym przez wprowadzenie skargi nadzwyczajnej skarżący, wykonując obowiązek nałożony przez art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. musi wykazać, że bezskutecznie zwrócił się do uprawnionego organu (art. 89 § 2 i art. 115 § 1a u.SN) o wniesienie skargi nadzwyczajnej. Jak przekonująco jest to wyjaśnione w powołanym już postanowieniu Sądu Najwyższego w sprawie III CNP 19/18, jest oczywiste, że nie ma znaczenia, iż stan prawny obowiązujący w chwili uprawomocnienia się zaskarżanego orzeczenia nie przewidywał skargi nadzwyczajnej, skoro warunkiem prawnym (przesłanką) dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego jest nie tylko to, że zmiana lub uchylenie tego orzeczenia było niemożliwe w przeszłości, lecz także to, iż nie jest ono możliwe w chwili, w której dokonuje się oceny dopuszczalności skargi (art. 424¹ § 1, art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.). Na odmienną ocenę

nie może mieć wpływu zróżnicowanie terminów do wniesienia obu skarg i ich pokrywanie się niekorzystne dla wnoszących je podmiotów.

Z tego wyprowadzić należy wniosek, że nie może wystarczyć dla wykazania spełnienia przesłanek wystąpienia ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i dopełnienia wymagań z art. 424⁵ § 1 k.p.c. przesłanie zapytań o terminy rozpatrzenia podania o wniesienie skargi nadzwyczajnej, jakie skierowali skarżący do Rzecznika Prawa Obywatelskich i Prokuratora Generalnego. Uczynili to w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej, nie składając jednak samego podania w celu wszczęcia postępowania o wniesienie skargi nadzwyczajnej, a ponadto jak wynika z terminów, w których miało miejsce zgłoszenie zapytań do tych organów, podjęli czynności tuż przed upływem terminu określonego w art. 424⁶ § 2 k.p.c.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 424⁶ § 1 i 2 k.p.c. odrzucić skargę, rozstrzygając o kosztach postępowania wywołanego skargą na podstawie art. 98 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c.